

Intr-una din putinele dezbateri de idei, cat de cat inchegate, din sfera publica, [Alexandru Racu](#) incearca sa demonstreze de ce “neoliberalismul” prezinta asemanari frapante cu fascismul, luand drept exemplu principal un articol al lui [Bogdan Glavan](#) pe aceasta tema.

In masura in care ilustreaza ceva, postul lui Alexandru Racu ilustreaza o teorie hipersimplista a democratiei, epurata de orice discernamant critic, reductibila, in fond, la o lozinca sforaitoare (“participarea generală, în condiții egale, la deciziile care privesc viața cetății”), dar nu mai putin lipsita de probleme din aceasta cauza. De asemenea, articolul dovedeste hibe epistemologice ale utilizarii unor concepte largi (“neoliberalismul”) si o tusa polemica un pic cam ingrosata pentru un ortodox aflat pe “calea de mijloc”.

Potrivit lui Alexandru Racu, exista o confuzie intretinuta deliberat intre democratie si liberalism, cele doua fiind, in buna masura, distincte conceptual. Democratia reprezinta o formula procedurala de participare la politicile publice, in timp ce liberalismul este preocupat, in primul rand, de protejarea drepturilor individuale. (Alexandru Racu nu distinge intre cele doua formule consacrate ale democratiei, insa pare mai aproape de varianta “clasica”.) Pentru autorul nostru, continua sa existe pana astazi o tensiune considerabila intre cele doua concepte politice, usor identificabila, la nivel istoric, in incercarile liberalilor de “a neutraliza” votul prin “corset constitutional” sau prin conditia unui venit sau a proprietatii; la un nivel mai teoretic, aceasta nervozitate poate fi regasita, ne spune autorul, in temerile de politici redistributive ale unui F.A.Hayek, de exemplu. Ceea ce nu aminteste, insa, Alexandru Racu este ca temerile cu privire la o democratie totala - idealul sau politic, din cate lasa sa se inteleaga - nu provin doar din aria “neoliberală”, ci pot fi intalnite si la ganditori politici mai putin angajati in aceasta directie, precum John Stuart Mill sau Parintii Fondatori.

Problema principala din textul lui Alexandru Racu o reprezinta tocmai adoptarea acestei versiuni foarte relaxate a democratiei, inteleasa ca “participare generala, in conditii egale, la deciziile care privesc viata cetatii”.

In primul rand, nu este deloc evident ce inseamna “participare generala”, iar aici nu am in vedere doar textul lui Alexandru Racu, cat inclusiv abordari mai ample. Presupozitia pare a fi ca la “viata cetatii” pot participa toti indivizii cu drept de vot, insa chestiunea este departe de a fi clara atat la nivel teoretic, cat si la nivel istoric. Elvetia, de pilda, o campioana traditionala a democratiei, a fost ultima tara europeana care a acordat drepturi de vot femeilor si nu cred ca putem postula cu usurinta, in apararea autorului, existenta unui spirit al vremurilor care ne va arata tuturor, mai devreme sau mai tarziu, drumul de urmat. In aceeasi ordine de idei, o intrebare legitima este daca la viata comunitatii pot participa copiii? Si daca da, de la ce varsta? Raspunsul la aceste intrebari nu poate fi obtinut prin vot deoarece presupune existenta unor criterii calitative care premerg votul, astfel incat idealul “participarii generale”, fara standarde, un om/un vot, se subrezeste iremediabil. In acelasi timp, daca mergem pe linia autorului care vede in orice (?) aranjament constitutional un “corset” si privilegiem democratia reprezentativa neingradita, fara standarde si criterii pre-electorale, ne putem intreba de ce nu am trage pur si simplu la sorti deznodamantul unor alegeri din moment ce presupunem din capul locului ca nu exista nicio cunoastere mai intemeiata a indivizilor cu privire la viata cetatii. In mod sigur am iesi mai ieftin.

De asemenea, nu este deloc simplu de circumscris care este aria cetatii in interiorul careia oamenii pot lua parte la decizii. Asa cum a demonstrat Murray Rothbard, insusi conceptul de democratie nationala este contradictoriu. Daca admitem ca o majoritate are dreptul de a guverna tara atunci, pe baza acelorasi premise, se poate demonstra foarte usor ca majoritatea dintr-un anumit judet are dreptul de a se guverna, prin secesiunea de tara din care face parte; acelasi rationament dus mai departe invalideaza practic intregul “mecanism democratic” si reduce procesul electoral strict la alegerea individuala.

Toate aceste dificultati nu reprezinta doar chichite conceptuale. Ele au repercusiuni practice semnificative si arata, in mod limpede, imposibilitatea formularii unei teorii a democratiei lipsite de presupozitii calitative. Sigur ca ar fi absurd sa il acuzam pe Alexandru Racu de absenta intr-un editorial a unei dezvoltari mai elaborate, insa obiectia fundamentala ramane aceea ca preia foarte relaxat o teorie cu probleme considerabile din definitia pe care o stipuleaza.

In acest context, reprosurile sale la adresa liberalismului, “preocupat de protejarea drepturilor indivizilor”, ar trebui sa fie, in fapt, un elogiu, deoarece, daca singurul nostru drept ar fi acela de a participa la viata cetatii, fara niciun alt fel de “corset”, care sa ne ocroteasca aria personala,

nu este greu sa ne imaginam situatii foarte dramatice, rezultate prin mecanisme democratice. Iar in istorie, chiar si in istoria noastra recenta, putem gasi destul exemple in care participarea egala la viata cetatii a produs rezultate grotesti. In fond, Mantuitorul a fost condamnat la moarte prin vot direct.

De fapt, cred ca la Alexandru Racu discutia din jurul tensiunii dintre democratia si liberalism ascunde inevitabile judecati subiective, intrucat este limpede ca democratia nu ne poate transmite, la limita, decat un mecanism de alegere a politicilor sau a reprezentantilor politici. Asa-numitele "valori democratice" nu sunt, in cele mai bune cazuri, decat o deghizare a unor drepturi, clare sau nu, care oricum pot fi, la randul lor, eliminate prin vot si care, multe din ele, rezista dintr-o perioada liberala ne-democratica.

Astfel, trecand peste precaritatea descrierii, nu reiese deloc de ce autorul ar incrimina neoliberalii care se plâng de felul în care „asistații social împovărează bugetul de stat cu cheltuieli suplimentare, care subminează competitivitatea economică”. Presupunand ca la vot "neoliberalii" hotarasc ca asistatii sociale impovareaza bugetul de stat, atunci, ramanand strict pe criteriul "participare egala la viata cetatii", nu exista nicio problema in aceasta situatie, din punctul sau de vedere. In suma, imbratisarea democratiei, in varianta sa tare, ne lasa in imposibilitatea de a mai formula alte judecati cu privire la politicile publice, in afara celei de respectare a standardului procedural.

Din pacate, autorul isi concentreaza atentia asupra unor descrieri discutabile (vezi "asemanarea" intre darwinism social si neoliberalism "de la care se revendica o buna parte din elita intelectuala romaneasca", pigmentata cu o trimitere la "capitalismpepaine"), lasand deoparte problemele inerente perspectivei democratice. Doar pentru ca in modernitatea noastra exista o adevarata religie a democratiei nu inseamna ca ea a fost validata teoretic in vreun sens mai consistent; in acelasi timp, numele autorilor care au formulat dubii cu privire la viabilitatea acestui proiect reuneste o parte semnificativa din lumea buna a filozofiei politice.